

praelati monasterii existenda, atque in perpetuo A permanenda statuimus. Nec licentia sit, ut dictum est, ex ejus vel omnibus eidem monasterio pertinentibus, cuiquam magnæ parvæque personæ auferre, ut profecto juxta id quod subjectus isdem venerabilis locus apostolici constituti atque privilegii consistit, inconcusse dotandus permaneat. Si quis autem (quod non optamus) nefario ausu præsumpserit hæc quæ a nobis ad laudabilem Dei pro stabilitate jam dicti monasterii statuta sunt, refragare, aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et atrocissimis pompis ejus, atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, æterni incendii supplicio concremandum deputatum. At vero qui pio intuitu observator, et omnibus exstiterit custodiens hujus nostri apostolici constituti B ad cultum Dei respicientibus, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo Domino multipliciter consequatur, et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

H.

Privilegium.

Cum in exarandis Dei laudibus debita pastoralis compulsit sollicitudinis cura, ut quæque ad stabili-

tatem piorum dignoscitur pertinere locorum, ubertim promulgari et apostolicæ institutionis in privilegiis atque decretis censura confirmari convenit. Nempe nos apostolico moderamine superscripta venerabilia loca, quæ dudum fuerant in ruinis, magna- que inopia ac paupertate degentes, et a nobis. . . . iter a solo ædificata, et undique ditata opportune ordinari s. . . ad meliorem sine dubio statum reducere: præsertim ubi illa petuntur quæ non ad commodum temporale, sed ad perpetuam providentiam pertinent Deo servientium animarum, ut prædicta scilicet venerabilia loca, quæ a nobis in uno conglobata atque adnexa sunt, cum propri. . . sanctorum congregationibus quæ regulariter. . . *Cætera desunt.*

III.

Episcopo de levandis sanctuariis.

Noverit fraternitas tua pro reliquiis nobis beati martyris ill. necessario opus esse ut in loco qui venerationi ipsius dedicandus est collocentur. Atque ideo præsentibus affatibus ill. sedis nostræ secundum consuetam reverentiam levatas reliquias contradere non omittas: ut ad nos secundum quod ei injunctum est, quantocius valeant deportari.

MABILLONII OBSERVATIONES

IN LIBRUM DIURNUM ROMANORUM PONTIFICUM.

1. Liber Diurnus Romanorum pontificum, tantæ C quondam apud eos auctoritatis, etsi modo penitus obsoletus, non tamen insuper habendus est ob antiquitatis commendationem. Quapropter cum in manus nostras incidisset vetustissimum annorum octingentorum exemplar, quo usus est Lucas Holstenius in adornanda illa, quam meditabatur, hujusce libri editione, aliquid operæ pretium nos facturos existimavimus, si prædictum exemplar cum editione Garneriana conferemus. Exemplum codicis, quem Hilario Rancatus monachus Cisterciensis Holstenio ad unam noctem, ut in itinere nostro diximus, commodaverat, habuit Garnerius, qui Romanum codicem, eumque antiquissimum vocat, ejusque capitula, paucis omissis, in sua præfatione refert. Exciderunt ipsi, nescio qua causa, forte ob exempli defectum, nonnulla capita, quæ mox retulimus.

2. Præcipuum est privilegium de monasterio Plumbariolensi. Tasia, Ratchisi ducis uxor, et filia eorum Rattruda, monasterium puellarum non longe a Casino, in loco qui Plumbarola vocatur, propriis sumptibus extruxerunt, testante Leone Marsicano in Chronici Casinensis lib. 1, cap. 8, ubi sub magna cautela et districtione regulari vitam agentes, ultimum diem clauserunt. Ibidem sanctam Scholasticam vixisse atque decessisse tradunt. Monasterium puellarum Leo appellat, et tamen superius privilegium religioso abbati venerabilis monasterii sanctæ Dei genitricis Mariæ inscriptum est. Forte duplex ibi monasterium erat, ut in frequenti loco. Certe monasterium virginum apud Plumbariolam, non Virgini Deiparæ, sed sanctæ Petronillæ nuncupatum legitur in ms. codice Casinensi, signato n. 219, in hæc verba: « Bernardus abbas Casinensis hoc missale mittit sororibus monasterii nostri Sanctæ Petronillæ de Plumbarola, ut orent pro eo; » et in eodem codice ad mensem Junium: « *Obitus Beatrix abbatisse monasterii Sanctæ Petronillæ de Plumbarola.* Nunc prædium est cœnobia Casinensis.

3. Non desunt in Romano exemplari variæ lectio-

nes et emendationes, quibus Garneriana editio multis in locis exornari potest. Insigniora quædam loca hic apponere juverit. Col. 29, lin. 26: *Divina enim nobis in oratione manentibus, ut celestis dignatio, etc.;* rectius in Romano, *Diu enim nobis in oratione manentibus, ut omnium mentibus celestis dignatio, etc.* Ibid., lin. 34: *Si dici est;* codex noster, *si dicitur est;* quæ correctio etiam col. 34, lin. 6, adhibenda est. Item col. 30, lin. 3, *presbyteri,* in codice Romano, *diaconi,* uti in fine ejusdem formulæ, *in illo sanctissimo diacono et electo nostro consensu et subscripsi. Similiter totus clerus cum optimatibus et militibus seu civibus subscripserunt.* Col. 31, lin. 21, *pro petitionis unitæ, legendum petitionis nostræ.* Et col. 52, lin. 23, *beatum Petrum apostolorum principem.* Col. 55, lin. 1, ita restituendum, *propinquantium quoque inimicorum ferocitas, quam nisi sola Dei virtus atque apostolorum principis per suum vicarium, hoc est Romanæ urbis pontificem, ut omnibus notum est, aliquando monitiis comprimit, aliquando vero et flectit ac morigerat hortatu. . . cum obsecratione.* Col. 40, lin. 8, *presbyter;* in nostro, *diaconus;* itemque col. 48, lin. 16, *simul verbi caro, simul caro animata, rationalis.*

Col. 53, lin. 32, post *synodaliter,* codex addit, *atque decretaliter.* Col. 57, lin. 22, *inhumanatum, legendum humanatum.* Ibid., lin. 41, *substantiam, lege subsistentiam,* quod grave mendum emendat codex noster. Col. 59, lin. 4, *Constantini,* noster addit, *Magni,* quod ad formulam vulgarem necessarium. Col. 60, lin. 10, *præstantibus, adde ac comitantibus.* Col. 66, lin. 24, post *præsumpserunt,* adde *itidem præsumunt atque præsumpserunt.* Ibid., lin. 29, *lege per proprias doctrinas.* Item, lin. 30, *juxta duarum naturarum modum, iu et duas voluntates naturales, atque duas naturales operationes.* Col. 75, lin. 4, *puritatem meam atque concursum tibi utilitatibusque Ecclesiæ, etc.* Col. 76, lin. 10, *litaniis vero per tri-duum ante diem ascensionis Domini celebrare,* totum deest in codice Romano, ut et in epistola Gregorii II. Col. 84, lin. 17, *quia nimirum, lege qui animarum*

Ibid., lin. 22, post *deglutiat*, ita emenda, *et ejus ad nostram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commissos sollicita custodire cautela negligimus*, et linea 25, post *dicimus, et quibus divini*, etc. Col. 90, lin. 31, lege in loco ill.; et lin. 33, post *fundatum*, adde, *postulans ut dedicari debeat, dilectionem tuam*, etc. Col. 91, lin. 44, lege in ill. *siquidem fundo, ill. territorio*, et lin. 47, ill. *martyris eam censeatis dedicari honorem: ut Deo propitio salvis orationibus vestris desiderium meum gaudeam adimplere*. Cætera levius percurremus.

Col. 109 habetur privilegium reginæ cuidam concessum in gratiam monasteriorum ab ea conditorum. Editi reginæ nomen haud exprimunt: codex Romanus *Cynedridam* vocat. lin. 1 privilegii *laudanda de bonis, lege laudandæ devotionis*. Item lin. 11, *quæ juste acquisisse*; et Lin. 13, *constituisse ac dedicasse*. Lin. 16, *tuæ ill. Cynedridæ reginæ*; quæ Anglorum regina haud dubie fuit, aut certe regis Angliæ filia. Col. 112, lin. 34, *idoneam*, codex habet *oleorum*; et col. 115, lin. 11, post *votis*, addit *favens*. Hæc pauca ex multis.

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Numeri Arabici respondent numeris crassioribus textui insertis.

A

Adunatio Ecclesiarum, 77. Formula adunationis sumpta ex Greg. M. *ibid.*
 Agatho papa præsedid conc. VI, per legatos et responsales, de quibus multa observantur, 40. Obitus. 44
 Aigilbertus Cenomanensis. 200
 Apocriarius S. R. E. in comitatu exarchi Ravennæ. 23
 Archiepiscopus ante archipresbyterum appellatus aliquando. 9
 Archiepiscopi Ravennæ. 6
 Augustinus invitavit populum ad diem natalem Aurelij celebrandum. 79
 Aureus solidus. 111
 Axiomati idem qui nobiles et honorati. 16, 23

B

Baptisterium, qua forma, quo in loco. 101
 Baronii opinio de actis VI Synodi adulteratis, 182, refellitur. 183, et seq.
 Basilica. 91, 92, 97, 98, 99, 100
 Benedictus II. 15
 Beneficia S. archangeli. 24
 Binus perstrictus. 18
 Bonifacius V. 10
 Bonifacius Germ. apost. 7

C

Cælestini V, cur abdicatio visa fuerit nonnullis illegitima. 171
 Cælestus damnatur a S. P. in fidel professione. 43
 Cantorum ordo. 133
 Cardinales qui dicerentur 7 sæc. 26
 Cautio episcopi quæ, 63. Continet tredecim capita. *Ibid.*
 Comes imperialis officii quis. 4
 Concil. Nicænum 318. PP. 35, 59. Constantinopolitanum I, 150. PP. 36, 59. Ephesinum 200. PP. 36, 59. M. Mercator ponit 274, *ibid.* Vide not. de *intict.*, etc. Chalcedonense 630. PP. 37, 59. Quintum, 38, 60. In hoc damnatus Orig. Theod. Mops. Diodorus, Ithæ epistola, Theodoretii scripta, *ibid.* et 39. Sextum 173. PP. 39, 50, 62.
 Octavum. 31
 Conon papa. 14, 126, 128
 Constantinus papa. 9
 Constantinus Pogonatus, 28, 39, 50, 51. Obitus. *Ibid.*
 Constituti subscriptio. 7
 Consulatus post tempora Justiniani. 4
 Corpora SS. cum reconduuntur, advocantur vicini episcopi. 99
 Cyrilli Alexandrini capitula 12. 37

D

Decretale quid, 36. Dicitur suggestio et rogatoria epistola. *Ibid.*
 Dedicatorem (ad)solemnem Basilicæ vicini episcopi vocandi. 99
 Deusdedit papa. 10, 12
 Diaconi solebant eligi in episcopos. 36
 Diligentia disciplinæ. 95
 Diurnus liber romanorum pontificum. *Præf. num. i.*
 Quis, *num. n.* Non fuit ignotus antiquis, *num. m.* Meminit Ivo Carnotensis, *num. iv.* Gratianus, *num. v.* Antonius Augustinus, *num. vi.* Baronius, *ibid.* Marca, Launois, Labbeus, *num. vii.* Diu expetitus, *num. viii.* Nunc editur in lucem, cur, *num. ix.* Ex vetustissimo MS. *num. x.* Quo anno compositus, *num. xiii.* Præstantior Marculfi formulæ, *num. xiv.* Laboriose emendatus, *num. xvi.* Quæ ob-

servata in notis, *num. xviii.* Quot in capita divisus, et quæ ratio ordinis, *num. xxi.* Apographum Roma missum, *num. xxiii.* Cujusmodi, *ibid.* Klenchus manuscripti, ex quo editio accurata est. *num. xxiv.*
 Donatio solemnis. 102

E

Ecclesiæ filii, 207. Corruptus locus emendatur.
 Electionis papæ decretum, 10. Decreti formula unde sumpta, *ibid.* Electio post triduum, 17, 21. Eligebant etiam Laici, 16, 17, 23. Electus in papam et nondum ordinatus, post archipresbyterum appellatur, 9. Electione non finitur sedis vacatio, sed ordinatione successoris, 9. De electione scriptum perinde Constantinopolim ac Ravennam, 156. Electionis relatio ad exarchum, 16. De electione ad archiepiscopum Ravennæ, 20. Ad iudices Ravennæ, 23. Ad apocriarium Ravennæ, 23. Electionis decretales paginæ missæ ad principem et exarchum subscribendæ. *Ibid.*

Eligendi papam potestas quando ad cardinales contracta. 12

Episcopus forensis, 6. Episcopo obligatio ad vigiliam et officium ecclesiasticum, 67. Ordinatio episcopi suburbicarii, 52. Quæ in hac ordinatione contingerent, *ibid.* Quæ formulæ super ea re, 53. Decretum de electione, 51. Vocatoria, 53. Decretale, cum iret electus ad ordinationem, 56. Aliud, 57. Aliud, *ibid.* Promissio fidel episcopi, 58. Cautio episcopi, 63. Indiculum episcopi, 69. Indiculum episcopi de Langobardia, 71. Synodale, quod accipit ordinatus episcopus, 72. Formata quam accipit episcopus, 74. Synodale incardinationis, 76. Præceptum de aduandis ecclesiis, 77. Episcopi Alexandrini ordinatio, 153. Quæ legantur testamento episcopis, sunt ecclesiæ. 67

Epistolæ pontificum superscriptio. Nomen suum pontifex ante v sæculum aliquando præposuit, aliquando postposuit nomini personæ, cui scriberet, ante Leonem Mag. 143. A Leonis magni tempore ad Joannem VIII, constanter postposuit, 145. Traditio deducitur a *ibid.* 147, 144, et seqq. usque ad 151. Fallunt regesta Leonis et Gregorii MM., 144. PP. cum ad reos aut schismaticos scriberent, nomen suum præposuerunt, *ibid.* Unde petenda vera inscriptio epistolarum Leonis et Gregorii, 144, 147. Gregorius magnus sæculares quoslibet Dominos vocat, 117. Hæc appellatio desuit usurpatori xv sæculo, 151. Gregorius VII induxit in morem. *Solutum et bened. apost.*, 152. Formulæ Diurni quando desuefactæ, *ibid.* Quæ inscriptione scriberetur ad summum pontificem, *ibid.* Ab imperatore, 153. Ab œcumenica synodo, *ibid.* A synodo universali Africana, *ibid.* Ab Africana particulari, 153. A patriarcha, 153. A primæ Africa, *ibid.* Ab episcopo. *ibid.* Epistolæ pontificum, 2. Ad principem, *vide not.* Augustam, *vide not. ibid.* Patricium, 4. Comitum, *ibid.* Exarchum, *ibid.* Consullem, 5. Regem, *ibid.* Patriarcham, *ibid.* Episcopum forensium, 6. Archiepiscopum Ravennæ, *ibid.* Episcopum, 7. Presbyterum, *ibid.* Diaconum, *ibid.* Primitivum, *ibid.* Secundicerium. *ibid.*

Eugenius papa. 62
 Eutheries Nestorianus. 57
 Euthymius Zigabenus de symbolo RR. PP. perstrictus. 163

Exarchi quando cœperint et desierint, 4. Nuntius ad exarchum de transitu papæ, 9. Legatio ad exarchum amplissima. 18, 21.

F

Familiares cleri et plebis. 17
 Felix Ravennæ episcopus. 13